

Lublin, 30.04.2022 r.

Ks. dr hab. Włodzimierz Broński, prof. KUL
Kierownik Katedry Negocjacji i Mediacji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Recenzja

rozprawy doktorskiej **mgra Macieja Wasia**

pt. *Przesłanki skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jako formy*

kontroli państwa nad sądownictwem polubownym

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Małgorzaty Manowskiej

Warszawa 2022, ss. 367

I. Uzasadnienie doboru tematu

Dobór tematu rozprawy doktorskiej uznać należy za prawidłowy. Zagadnienie kontroli państwa przejawiającej się w przyznaniu ograniczonej kognicji sądom powszechnym na etapie postępowania przed sądem polubownym stanowi istotny, a jednocześnie niedostatecznie zbadany obszar postępowania cywilnego. O ile bowiem literatura przedmiotu w zakresie postępowania arbitrażowego jest bogata, to zazwyczaj skupia się ona na całościowym ujęciu postępowania przed sądem polubownym lub też wybranych zagadnień szczegółowych, np. statusie arbitra. Odrębne opracowanie postępowania w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego stanowi zatem uzasadniony przedmiot dysertacji. Przedmiotowa tematyka jest bowiem interesująca zarówno z teoretycznego punktu widzenia (szczególnie w zakresie działalności sądu państwowego jako sądowego organu kontrolnego), jak i w ujęciu praktycznym.

Pewne wątpliwości – w kontekście planu rozprawy doktorskiej – może jedynie budzić prawidłowość tytułu rozprawy. Należy zauważyć, że wskazano w nim na „przesłanki skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jako formy kontroli państwa nad sądownictwem polubownym”. Niewątpliwie przedmiotowe ujęcie jest uzasadnione, przy czym nie znajduje jednoznacznego potwierdzenia w strukturze dysertacji. Należy zauważyć, że Doktorant w rozdziale I opisuje formy kontroli postępowania arbitrażowego przez sąd państwowy inne niż skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego, a zatem oczekiwać należy wyraźnego ujęcia w planie pracy form tych kontroli w odniesieniu do postępowania w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. Oczywiście zagadnienie to jest poruszane w treści rozprawy doktorskiej, jednakże nie stanowi

na tyle wyrazistego jej elementu, że – na etapie ewentualnej publikacji – rozważenia wymaga usunięcie z tytułu sformułowania „jako formy kontroli państwa nad sądownictwem polubownym”, bądź też wyodrębnienie w rozdziałach V i VI podrozdziałów dotyczących wprost tego zagadnienia.

Podsumowując, dobór przedmiotu badawczego należy uznać za prawidłowy i spełniający kryteria nowatorskiego zagadnienia o charakterze naukowym.

II. Teza rozprawy i cel badawczy

Oceniając cel badawczy pracy należy wskazać na jego zbyt szeroki zakres. Doktorant wskazuje bowiem, że „głównym problemem badawczym niniejszego opracowania będzie próba wskazania instrumentów prawnych posiadanych przez państwo służących do nadzoru nad sądownictwem polubownym oraz ocena ich znaczenia dla zapewnienia sądownictwu polubownemu niezbędnej autonomii” (s. 9). Potwierdzają to także wskazane przez Autora – w formie pytań – szczegółowe problemy badawcze:

- a) Czy regulacje polskiego systemu prawnego w tym w szczególności kodeksu postępowania cywilnego umożliwiają sądom powszechnym skuteczny nadzór nad działaniami sądów polubownych?
- b) Czy w ramach polskiego systemu prawnego wyroki wydawane przez sądy polubowne mogą być uznawane przez przedsiębiorców za realną alternatywę względem rozstrzygnięć podejmowanych przez sądy powszechne?
- c) Na jakich etapach postępowania, w jakich formach sądy powszechne mogą ingerować w postępowanie sądowe prowadzone przed arbitrażem?
- d) Jakie są warunki uzasadniające możliwość ingerencji sądu państwowego w orzeczenia wydawana (pisownia oryginalna – przyp. W.B.) przez sąd polubowny.

Jak daleko sięga swoboda sądów powszechnych w zakresie korygowania rozstrzygnięć podejmowanych przez sądy polubowne?

e) Na ile działania podejmowane przez sądy polubowne w tym w szczególności w fazie wyrokowania korzystają z autonomii?

f) W jaki sposób sądy powszechne w praktyce rozpoznają wnioski stron zmierzające do uzyskania ingerencji sądu powszechnego (pisownia oryginalna – przyp. W.B.) w toku postępowania przed sądem polubownym w tym w szczególności na ile restrykcyjnie sądy powszechne podchodzą do zasady autonomii sądownictwa polubownego?

g) Na ile polski system prawny tworzy atrakcyjne ramy funkcjonowania systemu sądownictwa arbitrażowego?

h) Czy przepisy kodeksu postępowania cywilnego w świetle poglądów orzecznictwa winny zostać zmienione? (s. 9-10).

O ile złożoność założonego celu badawczego i problemów szczegółowych jawią się jako interesujące i nowatorskie, to zasadniczo temat pracy ma jednak zakres ograniczony do postępowania w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, co nie w pełni koresponduje z treścią niektórych przedstawionych powyżej zagadnień.

Podobne wątpliwości można odnieść do postawionej hipotezy badawczej, zgodnie z którą „polski system prawny wzorowany na rozwiązaniach międzynarodowych pozostawia sądownictwu powszechnemu cały szereg instrumentów służących do właściwego nadzoru nad sądownictwem polubownym przy jednoczesnym zapewnieniu rozstrzygnięciom sądów polubownych daleko idącej autonomii przy założeniu właściwego i zgodnego z zasadą autonomii sądownictwa polubownego stosowania przepisów przez sądy powszechne w szczególności na etapie rozpoznawania skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego” (s. 10). Dotyczy ona bowiem ogólnie nadzoru sądownictwa

powszechnego nad arbitrażem, przy czym Doktorant dopiero precyzuje tę hipotezę w jej końcowej części, odnosząc się do etapu rozpoznawania skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. Rozważenia wymaga zatem doprecyzowanie hipotezy badawczej, bowiem obecnie jawi się jako zbyt ogólna w kontekście tematu rozprawy.

Autor dysertacji formułuje dodatkowo hipotezę szczegółową, zgodnie z którą „polskie przepisy są sformułowane odpowiednio w duże (pisownia oryginalna - przyp. W.B.) mierze przekładając na sądy powszechne obowiązek takiego kształtowania rozstrzygnięć, które nie wpływałoby negatywnie na pewność i stabilność orzeczeń wydawanych przez sądy polubowne” (s. 10-11).

Niewątpliwie założony cel pracy został przez Doktoranta zrealizowany, zaś hipotezy badawcze wykazane, przy czym przed publikacją rozprawy doktorskiej zasadne wydaje się dostosowanie celu badawczego i hipotez do rzeczywistego przedmiotu dysertacji związanego z przesłankami uchylenia wyroku sądu polubownego (co zresztą znajduje także potwierdzenie we wnioskach pracy, które w zdecydowanej większości zostały poświęcone temu zagadnieniu – s. 323-348).

III. Układ rozprawy

Rozprawa doktorska została podzielona na siedem rozdziałów (w tym „Wnioski” zostały ujęte jako rozdział VII) oraz dodatkowo wyodrębnione zostały: wstęp, tabela I i bibliografia. W wybranych rozdziałach/podrozdziałach zawarto podsumowanie (podrozdziały 2.6.4, 5.4.2.1.7 i 6.2.3).

W rozdziale I opisano formy kontroli postępowania przed sądem arbitrażowym inne niż skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego, w fazie

przed wyrokowaniem, w trakcie toczącego się postępowania i po wydaniu wyroku przez sąd polubowny.

Następna część rozprawy poświęcona została skardze o uchylenie wyroku sądu polubownego (wydaje się, że bardziej trafnym tytułem rozdziału byłby „Charakter prawny skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego” przy jednoczesnej odpowiedniej modyfikacji podrozdziału 2.6). W jej treści przedstawiono między innymi źródła prawa ją regulujące, jej przedmiot, a także charakter skargi w kontekście podstawowych instytucji prawa procesowego – powództwa i nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

W kolejnym rozdziale analizie poddano przesłanki uchylenia wyroku sądu polubownego na podstawie rozważań historycznoprawnych. Z uwagi na znaczne podobieństwo pomiędzy przesłankami uchylenia wyroku sądu polubownego obowiązującymi na podstawie k.p.c. z 1964 roku i obowiązującymi obecnie Doktorant – co wprost podkreśla – zrezygnował z dokonywania bardziej pogłębionej analizy przesłanek historycznych i ówczesnego orzecznictwa.

Rozdział IV zawiera opis analizy statystycznej przeprowadzonych badań orzecznictwa sądów warszawskich. Zawiera jeden podrozdział przedstawiający wyniki analizy 178 orzeczeń wydanych przez sądy warszawskie.

Kolejne części dysertacji poświęcone zostały przesłankom uchylenia wyroku sądu polubownego z rozbiciem na przesłanki brane pod uwagę przez sąd wyłącznie na zarzut skarżącego (rozdział V) i brane pod uwagę przez sąd z urzędu (rozdział VI) oraz wnioskom z przeprowadzonych badań. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem mogłoby być wyodrębnienie podsumowania w każdym rozdziale lub też zamieszczenie podsumowania na końcu ostatniego rozdziału bez wyodrębnienia oddzielnej części tak zatytułowanej. W recenzowanej dysertacji

podsumowania zostały zaś wyodrębnione w sposób niekonsekwentny, co powinno być poprawione na etapie ewentualnej publikacji pracy.

Prawidłowo przedstawiona została również bibliografia rozprawy doktorskiej, chociaż zastrzeżenia budzi brak zamieszczenia aktów prawnych i orzecznictwa wykorzystanych w pracy. O ile bowiem Tabela I zawiera listę orzeczeń poddanych analizie przez Doktoranta, to w pracy zostały także wykorzystane orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (np. przypis nr 56), czy Sądu Najwyższego (np. przypis nr 62).

Zwraca także uwagę brak wykazu skrótów. Stanowi on bowiem zwyczajowy element dysertacji doktorskiej.

IV. Metody badawcze

Autor w pracy zastosował metodę dogmatyczno-prawną i empiryczną polegającą na analizie orzecznictwa warszawskich sądów okręgowych i Sądu Apelacyjnego. Subsidiarnie została zastosowana metoda prawnoporównawcza, a także metoda historycznoprawna (w szczególności w rozdziale III).

Dobór metod należy uznać za prawidłowy. Nie budzi wątpliwości zarówno zasadność ich zastosowania, jak i warsztat naukowy zastosowany przy przygotowaniu przedmiotowej dysertacji, przy czym niedociągnięciem jest brak opisanie zastosowanych przez Doktoranta metod we wstępie do pracy.

V. Ocena merytoryczna

Merytoryczna zawartość pracy nie budzi zastrzeżeń. Doktorant prawidłowo dokonał analizy zgromadzonego materiału badawczego, co świadczy o

umiejętności samodzielnego konstruowania wniosków badawczych oraz analizy dogmatycznej aktów prawnych, a także analizy i oceny prawidłowości orzecznictwa sądowego. Prawidłowo stosuje on aparaturę pojęciową z zakresu postępowania cywilnego, w tym stosowaną w źródłach prawa arbitrażowego.

Postawione przez Autora tezy zasadniczo zasługują na aprobatę. Na szczególnie pozytywną ocenę zasługuje formułowanie wniosków dotyczących przesłanek uchylenia wyroku sądu polubownego w kontekście analizy orzecznictwa warszawskich sądów powszechnych, co z jednej strony ubogaca dogmatyczne ujęcie, a z drugiej stanowi szczególnie wartościowe potwierdzenie zasadności prezentowanych przez Doktoranta poglądów.

Pewien niedosyt pozostawia brak rozwinięcia zagadnienia kontroli państwa nad sądownictwem polubownym właśnie w kontekście przesłanek skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego. O ile bowiem w rozdziale I Autor dość precyzyjnie analizuje zakres nadzoru sądów powszechnych nad arbitrażem, z pominięciem skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, to rozszerzenie tych rozważań przy opisie postępowania w przedmiocie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego wydaje się właściwym kierunkiem.

Na uwagę zasługują zgłoszone przez Doktoranta wnioski *de lege ferenda* (s. 24, 111, 143-144, 191, 237), przy czym wydaje się zasadne ich wyraźne przedstawienie także we wnioskach pracy.

Przechodząc do rozważań szczegółowych należy docenić zwrócenie uwagi na problematykę tzw. prekluzji zarzutów (s. 191), przy czym może zastanawiać, czy jest prawidłowe sprecyzowanie przepisu polegające na wskazaniu, że dotyczy ona zarówno sytuacji, w której strona biorąca udział w postępowaniu nie zgłosiła zarzutu, jak również sytuację, gdy zarzut wprawdzie został zgłoszony, ale uznano

go za spóźniony. Nie negując propozycji Doktoranta oczekiwać można, że na etapie publikacji dysertacji ten wątek zostanie rozwinięty w kontekście zgłaszanych w doktrynie (i w mniejszym stopniu w orzecznictwie) kontrowersji co do interpretacji powołanego przepisu.

W opinii recenzenta za daleko idący należy uznać postulat zmiany art. 1170 § 2 k.p.c. (s. 143-144). Sam Doktorant zauważa, że „na gruncie obecnego stanu prawnego dopuszczalne są różnorodne interpretacje (...) Wprawdzie do tej pory na bazie praktycznego zastosowania art. 1170 § 2 k.p.c. nie powstał spór, jednak ze względu na trudności interpretacyjne jest on w przyszłości możliwy (...) ustawodawca powinien dążyć do stworzenia jak najbardziej precyzyjnego rozwiązania”. Z cytowanego fragmentu dysertacji wynika, że postulat zmian normatywnych ma rozwiązywać potencjalną niedoskonałość aktualnej regulacji, przy czym – jak zauważył Doktorant – takie wątpliwości w praktyce nie powstają, a ponadto, trudno uznać, iż powołany przepis jest niezrozumiały, czy budzący jakiegokolwiek wątpliwości interpretacyjne. O ile może zastanawiać, dlaczego ustawodawca niekonsekwentnie określa normatywne wyłączenie sędziego z określonych funkcji, bowiem przy omawianym przepisie wskazuje na „sędziego państwowego”, podczas gdy w art. 183² § 2 k.p.c. wyłącza „sędziego” jako podmiot upoważniony do pełnienia funkcji mediatora, to trudno uznać, że wskazanie na wszystkich sędziów znanych Konstytucji RP jest konieczne. Co więcej, dziwić może brak wymienienia – w propozycji Autora – sędziów Sądu Najwyższego.

Za interesujące i zasługujące na aprobatę należy uznać rozważania na temat wpływu zasad współżycia społecznego na wadliwość wyroku sądu polubownego (s. 312-314). W tym miejscu oczekiwać jedynie można szerszego ujęcia – z uwagi na szczególnie praktyczne znaczenie przedmiotowego zagadnienia, jak i bogate orzecznictwo dotyczące interpretacji zasad współżycia społecznego – wpływu

naruszenia tych zasad na ocenę przez sąd prawidłowości wydanego wyroku sądu arbitrażowego.

VI. Dobór źródeł

Doktorant prawidłowo wyselekcjonował źródła stanowiące podstawę przygotowania rozprawy. W bibliografii wykazanych zostało blisko 190 pozycji literatury. Analizie poddano także 178 orzeczeń warszawskich sądów powszechnych.

VII. Strona formalna

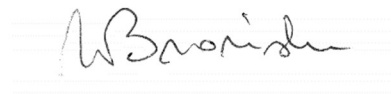
Praca nie nasuwa zastrzeżeń pod względem językowym. Autor prawidłowo używa języka polskiego i prawniczego. Brak uwag co do zastosowanych przypisów, które charakteryzują się konsekwencją i starannością. Usterki językowe, stylistyczne czy interpunkcyjne pojawiają się rzadko. Przed publikacją należy usunąć zdarzające się sporadycznie literówki (przykładowo zob. s. 3-5 recenzji).

VIII. Konkluzja

W omówieniu rozprawy zwrócono uwagę na pewne jej niedoskonałości i braki, jednak generalnie jest ona wartościową publikacją opartą na dobrych podstawach badawczych. Jej treść jest z jurydycznego punktu widzenia dobrze uzasadniona. Poglądy Autora w większości zasługują na aprobatę. Zgłoszone drobne uwagi polemiczne nie umniejszają tej oceny.

Pan mgr Maciej Waś przedstawił rozprawę doktorską, która jest monografią naukową o walorach teoretycznych i utylitarnych, odpowiadającą w pełni wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Spełnia przesłanki wskazane w

art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.) i może stanowić podstawę do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'W Broński', is written on a set of horizontal lines.

Ks. dr hab. Włodzimierz Broński, prof. KUL